

UN CENTENARI PER A UN CLÀSSIC

JORDI OVIEDO SEGUER
 Universitat de València
jordi.oviedo@uv.es

La celebració el 2024 dels cent anys del naixement de l'escriptor valencià Vicent Andrés Estellés s'ha dut a terme de manera molt diversa, en tots els àmbits possibles en què un esdeveniment cultural, literari, pot esdevenir-se; per això, la crònica d'aquest aniversari sols podrà destacar una part de les nombroses propostes.

Si bé des de l'àmbit institucional haguera correspost a la màxima entitat oficial valenciana, la Generalitat Valenciana, declarar l'Any Estellés i assumir aquesta fita de manera plena, aquesta opció fou rebutjada per la seua mala fe i ignorància manifesta. La plataforma cívica Cent d'Estellés, però, ha coordinat els actes al País Valencià amb un caràcter ampli i ha esperonat un aniversari de caire popular i amb vocació divulgativa i reivindicativa (<<https://www.profundestelles.cat/>>).

Entre moltes iniciatives editorials, com a mostra d'un projecte de continuïtat, destaquem la presentació el 22 de febrer a València dels volums IX, X i XI de l'Obra completa revisada del poeta per part de l'editorial Tres i Quatre i la llibreria Fan Set, que en aquests volums reedita *Mural del País Valencià*. La professora Irene Mira-Navarro i jo mateix presentàrem els volums com a editors literaris; l'acte acabà amb l'actuació del músic Borja Penalba.

La Generalitat de Catalunya i la Institució de les Lletres Catalanes, d'altra banda, sí que van declarar l'Any Vicent Andrés Estellés de manera oficial,¹ sota el comissariat de l'escriptora Àngels Gregori, que se sumava a les celebracions dels aniversaris literaris d'Àngel Guimerà, de Joan Salvat-Papasseit i de Montserrat Vayreda. El Dia Mundial de la Poesia, el 21 de març de 2024, va tenir com a nucli el poema d'Estellés del llibre *Horacianes* «m'he estimat molt la vida», en l'acte que iniciava el centenari del poeta per part de la ILC.

El dia 12 de juny, a València, la Institució de les Lletres Catalanes celebrà l'acte central d'homenatge a Vicent Andrés Estellés, de la mà d'Acció Cultural del País Valencià, la plataforma cívica Cent d'Estellés i l'Octubre CCC. La benvinguda fou a càrrec d'Anna Oliver, presidenta d'ACPV, a la qual seguí Natàlia Garriga, consellera de Cultura. El diàleg posterior fou conduït per Izaskun

1. A la pàgina web de l'esdeveniment s'hi ha recollit al voltant de quatre-centes activitats relacionades amb l'Any Estellés (<<https://cultura.gencat.cat/ca/temes/comemoracions/2024/anyestelles/inici/>>).

Arretxe, directora de la ILC, amb Carmina Andrés, filla del poeta i presidenta de la plataforma Cent d'Estellés, Àngels Gregori, comissària de l'Any Estellés i Jaume Pérez Montaner, poeta, així com amb l'escriptor Sebastià Alzamora.

Un altre dels actes que remet a la diversitat de propostes d'aquest centenari fou l'homenatge que músics dels Països Catalans reteren a l'obra del poeta a la seua localitat de naixement, Burjassot, el 7 de setembre de 2024, a pocs dies del 4 de setembre, data del seu aniversari. Els poemes d'Estellés, amb no menys de 300 musicacions, s'han vinculat a la música i gràcies a figures com Ovidi Montllor la seua obra es va popularitzar en els anys setanta. L'anomenat Concert del Centenari va estar coordinat per la plataforma Cent d'Estellés, integrada per les entitats Ca Bassot, ACPV, Associació Kulturcrítics del País Valencià, Collectiu de Músiques del País Valencià, Escola Valenciana, Fundació Sambori, Ca Revolta, Societat Coral El Micalet i l'Ateneu de Bétera. Hi participaren grups i intèrprets com Meritxell Gené, Pau Alabajos, Miquel Gil, el Grup Carraixet, Andreu Valor o Bèrnia, en un acte amb els parlaments de Carmina Andrés, Josep Vicent Frechina, especialista en música valenciana, Izaskun Arretxe, Maria José Gálvez, directora general del Llibre del Ministeri de Cultura i Esport, i Rafa Xambó, del Collectiu de Músics Ovidi Montllor.

A aquest suport popular i institucional, s'ha sumat el de les principals universitats dels Països Catalans i altres estrangeres, amb congressos i actes específics de commemoració. Destaquem dos congressos monogràfics: el Simposi Vicent Andrés Estellés es dugué a terme els dies 23 i 24 de setembre de 2024 a la Universitat de València, amb taules redones i conferències de professors i professores com ara Francesc Parcerisas, Margalida Pons, Pere Ballart o Ferran Carbó, entre d'altres. En segon lloc, el departament de Filologia Catalana de la Universitat d'Alacant va organitzar el Congrés Internacional Vicent Andrés Estellés «Una amable, una trista, una petita pàtria», el 21 i 22 d'octubre de 2024, que va incidir en la traducció i la recepció internacional de l'obra del poeta, amb investigadors com Jordi Larios, Cèlia Nadal, Hans-Ingo Radatz, o Enric Bou.

A l'àmbit universitari s'han organitzat jornades sobre el poeta a la UB, la jornada sobre poesia i educació del Collectiu Pere Quart dedicada a Estellés a la UAB, a la Casa Blai Bonet sota l'empara de la UIB, a la UdL, els cicles internacionals de conferències a la UV coordinades pel professor Josep Ballester, o el monogràfic al congrés de l'AISC a la Universitè per Stranieri di Siena, entre d'altres iniciatives dutes a terme.

El final de l'Any Estellés se celebrà a Barcelona el 12 de desembre, al Saló Sant Jordi del Palau de la Generalitat amb la participació de Maria del Mar Bonet, els parlaments de Sònia Hernández, consellera de Cultura, i de Salvador Illa, president de la Generalitat de Catalunya. D'altra banda, el 30 de març de 2025 es va dur a terme un acte cloenda a Burjassot, en què la festa i la música populars foren el centre, en associació amb la poètica estellesiana: correfocs, danses, muixerangues i cants tradicionals posaren fi a les celebracions organitzades per la comissió Cent d'Estellés. També, s'han recomptat 135 actes de les denominades Festes

Estellés, sopars amb productes de la terra i poemes de l'autor o d'altres, a més d'actuacions musicals o teatrals.²

La diversitat de publicacions ha estat notable: edicions, traduccions, estudis i obres que dialoguen amb el personatge i la poètica s'han relacionat amb textos sobre Estellés de caràcter divulgatiu, com programes de festes o butlletins locals i llibres de falla. Destaquem l'acurada reedició de *La clau que obri tots els panys* (Peu de Mosca, 2024) o la traducció d'*Hotel París* a l'anglès, a cura de Dominic Keown (Peter Lang, 2024). També els principals festivals de poesia han tingut com a eix l'obra estellesiana i hi ha hagut representacions d'obres teatrals de textos de l'autor, com les interpretacions del poema extens «Coral romput», per Pere Arquillué i Toti Soler, o la versió de l'actriu Marina Alegre de la mateixa obra; la dramaturga Clàudia Serra va versionar *Llibre de meravelles* per a una proposta escènica de Criatura Teatre.

L'elevada quantitat i la diversitat de propostes arran d'aquest centenari suposen un èxit cultural i social, que ha de vincular-se a diferents causes: a l'accessibilitat de la poètica estellesiana quant a temàtiques, llenguatge, estil i referencialitat, s'ha de sumar la condició simbòlica d'aquest poeta nacional, esdevingut «sant cultural» (SUBIRANA 2024) pel que fa a la llengua, la cultura i les derivacions polítiques que un compromís personal i literari com el d'Estellés impliquen. A més, la qualitat literària intrínseca de l'obra estellesiana ha consolidat la validesa d'un clàssic de les lletres catalanes; malgrat els contextos canviants i contraris segueix atraient lectors d'arreu. També, més enllà dels esdeveniments puntuals i de la sociologia actual del fet literari, inserits en l'era de les commemoracions (NORA [1992] 2008: 167-199), literàries en aquest cas, l'obra d'un clàssic necessita continuïtats, com ara la finalització del projecte de l'Obra completa revisada. A més, la creació d'una entitat, pública o privada, que recollira el llegat de l'escriptor, la internacionalització de la seua obra, o el suport a estudis acadèmics i accions de divulgació són altres possibilitats per a aquesta consolidació.

BIBLIOGRAFIA

- NORA (2008): Pierre Nora, *Pierre Nora en Les lieux de mémoire*, Montevideo: Trilce.
 SUBIRANA (2024): Jaume Subirana, «Per a tota la mort. Estellés com a sant cultural», *Revista Valenciana de Filologia* 8, p. 137-154.

2. Els escriptors Josep Lozano i Àlan Greus promouen aquesta iniciativa des de 2009, amb una crida anual a la participació des del web <<http://festaestelles.blogspot.com>>.